

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

החוטט בגדיש לעשות לו סוכה

(ט"ו א') (המשך משנה): החוטט בגדיש לעשות לו סוכה, אינה סוכה.

(ט"ז א') אמר רב הונא: לא שנו (שפסולה) אלא שאין שם חלל (בגדיש) טפח (גובה) במשך שבעה (אורך ורוחב, כשיעור סוכה). אבל יש שם חלל טפח במשך שבעה, הרי זה סוכה.¹

שיטות הראשונים

החוטט בגדיש: כתב הר"ן, שמדברי רש"י משמע שדברי רב הונא הם דווקא כשחוטט מלמעלה למטה, שמשאיר את הסכך כמות שהוא וחטט למטה בקרקע, הסוכה כשרה. אך אם חטט למעלה, פסולה.² וכתב **שיש מי שהתיר**, משום שכל הסכך שמעליו נחשב סכך רק שעכשיו הוא הוקלש. **השו"ע** לא הכריע בזה.³

סכך קודם דפנות: כתב **הגהות מיימוניות**, שאין לעשות הסכך קודם הדפנות. ואם עשה טפח סמוך לסכך, יכול לסכך. וכן פסק הרמ"א.⁴

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרלה)

א. סָכָה, אֵף עַל פִּי שְׁלֵא נַעֲשִׂית לְשֵׁם מִצְוָה, כְּשֶׁרָה; וְהוּא שֶׁתְּהִיָּה עֲשׂוּיָה לְצַל... אֲבָל סָכָה שֶׁנַּעֲשִׂית מֵאֲלִיָּה, פְּסוּלָה, לְפִי שְׁלֵא נַעֲשִׂית לְצַל. לְפִיכֵךְ הַחוֹטֵט בְּגָדִישׁ וְעָשָׂהוּ סָכָה, אֵינָה סָכָה, שֶׁהָרִי לֹא עוֹמֵד גְּדִישׁ זֶה לְצַל (ומה שעושה אחר כך הוּי תַעֲשֶׂה וְלֹא מִן הַעֲשׂוּי) (טור). לְפִיכֵךְ אִם עָשָׂה בְּתַחֲלָה כְּשֶׁנִּתֵּן שֵׁם הַגְּדִישׁ חֲלָל טַפַּח בְּמִשְׁךְ שֶׁבָּעָה לְשֵׁם סָכָה, וְחֻטֵּט בָּהּ אַחֵר כֵּךְ וְהִשְׁלִימָה לַעֲשֶׂרָה, כְּשֶׁרָה, שֶׁהָרִי נַעֲשִׂית סָכָה לְצַל; וְאִם הַגְּדִישׁ גְּדוֹל וְלֹא הִנִּיחַ אֶלָּא חֲלָל טַפַּח בְּמִשְׁךְ ז', וְשׁוּב חִקַּק בָּהּ הִרְבֵּה וְעָשָׂה בָּהּ סָכָה גְּדוֹלָה, אֵינָה כְּשֶׁרָה כְּלָה עַל יְדֵי מִשְׁךְ שֶׁבָּעָה שֶׁהִנִּיחַ תַּחֲלָה; וְאִם חִקַּק מִשְׁנֵי צְדָדִים ד' אַמּוֹת יוֹתֵר עַל הַשְּׁבָעָה, אֵף הַשְּׁבָעָה פְּסוּלָה, דְּסָכָךְ פְּסוּל פּוֹסֵל מִן הַצַּד בְּד' אַמּוֹת. **הגה:** וְאִין לַעֲשׂוֹת הַסָּכָךְ קִדְּם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַדְּפָנוֹת; וְאִם עָשָׂה טַפַּח סְמוּךְ לְסָכָךְ, מִתֵּר לְסָכָךְ קִדְּם שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׂאֵר הַדְּפָנוֹת, כְּמוֹ בַחוֹטֵט בְּגָדִישׁ. (הגהות מיימוני פ"ה).

¹ חלל טפח אוהל הוא. **נמצא שם סכך על אותו גדיש**, וכשחוטט בו מלמטה למעלה עד שמגביה את החלל לשיעור גובה עשרה, אין זו עשייתו, שהרי אינו מתקן אלא הדפנות, ובדפנות לא אמרינן תעשה ולא מן העשוי, והרי היא כסוכה שפחותה מעשרה, וחקק בה והשלימה לעשרה. רש"י.

² כיון שהסכך שהיה מעל הסוכה אינו, והסכך שיש עכשיו יש בו משום תעשה ולא מן העשוי.

³ והמשנ"ב (תרלה, א, ס"ק ח) הכריע כדעת הר"ן שגם אם חטט מלמטה למעלה כשר.

⁴ או"ח תרלה, א. וכתב המשנ"ב (ס"ק י) בשם הב"ח, שבדיעבד אם עשה קודם יצא, וכתב שהרבה אחרונים חולקים עליו. עוד כתב (ס"ק יא) שהרוחב טפח צריך להיות לאורך כל הסוכה. מקורות: הגהות מיימוניות (הל' סוכה ה, ט, אות מ).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

דפנות שאינן מגיעות לארץ

(ט"ז א') **משנה:** המשלשל דפנות מלמעלה למטה, אם גבוה מן הארץ שלשה טפחים (כדי שיזדקר הגדי בבת אחת), פסולה (שאינה מחיצה). מלמטה למעלה, אם גבוה עשרה טפחים כשרה (אע"פ שלא הגיע לסכך). רבי יוסי אומר: כשם שמלמטה למעלה (דיו באריגת) עשרה טפחים, כך מלמעלה למטה עשרה טפחים (ואפילו גבוהה הרבה מן הארץ, כשרה).

במאי קמיפלגי? מר סבר מחיצה תלויה מתרת, ומר סבר מחיצה תלויה אינה מתרת.

(ט"ז ב') אמר רב חסדא אמר אבימי: מחצלת (שרוחבה) ארבעה (טפחים) ומשהו (ואורכה כאורך הדופן), מתרת בסוכה משום דופן (וכגון שאין הסוכה גבוהה אלא עשרה מצומצמים).

היכי עביד? תלי ליה באמצע פחות משלושה למטה (סמוך לקרקע), ופחות משלשה למעלה (סמוך לסכך), וכל פחות משלשה כלבוד דמי.

(ומקשה) פשיטא! (ומתיר) מהו דתימא חד לבוד אמרינן תרי לבוד לא אמרינן, קמ"ל.

שיטות הראשונים

היו הדפנות גבוהות מן הארץ שלושה טפחים: דעת רב נטרונאי, רי"ץ גיאת, רי"ף,⁵ רמב"ם, רמב"ן, רא"ש, ורי"ד, שהלכה כתנא קמא, שסוכה שדפנותיה גבוהות שלושה טפחים מהארץ, פסולה. ודעת רב עמרם, רבינו חננאל, וראבי"ה, שהלכה כרבי יוסי, דנימוקו עמו, להקל, שדופן עשרה, אפילו גבוהה הרבה מהארץ, כשירה. והשו"ע פסק כדעה ראשונה.⁶

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרל)

ט. היו דפנותיה גבוהים שבעה ומשהו והעמידם בפחות משלשה סמוך לארץ, כשרה, אפילו הגג גבוה הרבה ובלבד שיהא מכון פנגדון; ואפילו אינו מכון ממש, רק שהוא בתוך שלשה פנגדון; כשרה; ואם אינה גבוהה אלא עשרה טפחים, אפילו אין בדפן אלא ארבע ושני משהויו, כשרה, שמעמידה באמצע ואמרינן לבוד למעלה ולמטה, וחשוב פסתום; היו הדפנות גבוהות מן הארץ שלשה טפחים, פסולה.

⁵ מדלא פסק כרבי יוסי, אלמא סבר דהלכה כרבים. רא"ש.

⁶ או"ח תרלט. מקורות: רוב הראשונים (הו"ד ברא"ש). רא"ש (סי' לא) רי"ד (פסקיו). ראבי"ה (סי' תריט-תרכד). רי"צ גיאת (הל' סוכה). רי"ף (ח ב בדפיו). רמב"ם (הל' סוכה ד, ד).